

ALUMNAT AMB NECESSITATS ESPECÍFIQUES DE SUPORT EDUCATIU (NESE) A LES ILLES BALEARS. MANUAL BÀSIC PER A FAMÍLIES

David Sánchez Llull

RESUM

A causa del gran desconeixement que tenen les famílies envers l'alumnat NESE, acrònim de Necessitats Específiques de Suport Educatiu, i les repercussions que aquest qualificatiu pot tenir en l'àmbit escolar, presentam un manual bàsic de l'alumnat NESE per a les famílies, partint de la definició i els tipus de NESE que existeixen, com es valoren i s'identifiquen, i el tipus de resposta que hi pot donar la família. Aprofundirem en el tipus de suports professionals que pot rebre l'alumne i els reforços i adaptacions curriculars que li poden aplicar, conforme a les seves característiques i necessitats educatives, a més de conèixer com se'n pot fer el seguiment i les beques a les quals pot optar.

RESUMEN

Debido al gran desconocimiento que tienen las familias hacia el alumnado NESE, acrónimo de Necesidades Específicas de Apoyo Educativo, y las repercusiones que este calificativo puede tener a nivel escolar, presentamos un manual básico del alumnado NESE para las familias, partiendo de su definición y tipos de NESE que existen, determinando cómo se valoran, se identifican y el tipo de respuesta que puede dar la familia. Profundizaremos en el tipo de apoyos profesionales que puede recibir el alumno y los refuerzos y adaptaciones curriculares que se le pueden aplicar, en base a sus características y necesidades educativas, además de conocer cómo se puede realizar su seguimiento y las becas a las que puede optar.

INTRODUCCIÓ

Un dels conceptes més emprats a l'escola quan es presenten dificultats d'aprenentatge en l'àmbit educatiu i d'una importància vital per la repercussió que té en l'ensenyament dels fills, en el professorat i, per descomptat, en nosaltres —les famílies—, és el d'alumnat NESE; NESE és l'acrònim de *Necessitats Específiques de Suport Educatiu*. No obstant la importància del terme, és un gran desconegut en l'àmbit familiar, i poques mares i pares coneixem què significa i molt manco les repercussions que pot tenir en l'àmbit educatiu, la qual cosa pot provocar conflictes importants entre l'escola i la família per desconeixement. Per aquest motiu i perquè les NESE poden dur afegits una sèrie de canvis en l'àmbit curricular, social i emocional, és important que nosaltres, les famílies, en coneguem principalment el significat, els tipus d'alumnat NESE que hi ha, com s'identifica i es valora, quin tipus de suport professional poden rebre, quines adaptacions curriculars es poden desenvolupar pel que fa a les seves característiques, necessitats i dificultats, quines autoritzacions hem de signar, quins informes hem de demanar al centre per dur-ne el seguiment, qui és el responsable de la valoració i quin tipus de beques podem sol·licitar, entre d'altres.

En definitiva, un conjunt de preguntes que moltes vegades queden sense resposta per desconeixement i que provoquen, en casos determinats i puntuals, conflictes importants amb el centre o l'orientador. És habitual que les famílies actuem amb desconfiança davant un nou món educatiu, el dels orientadors, que es caracteritza per la seva complexitat i no només conceptualment —ja que empra multitud d'acrònims—, sinó també familiarment i personal, atès que les famílies tenim uns drets i deures que a vegades seran sotmesos a control, com per exemple derivacions a sanitat o seguiment per part dels serveis socials. D'aquesta manera, se'ns obri un nou paradigma educatiu que ve determinat per l'atenció a la diversitat, la qual té en compte no només els continguts, objectius curriculars i competencials de la matèria que es cursa, sinó que aquests també s'han d'adaptar a les característiques i necessitats individuals de cada un dels alumnes (educació multinivell).

DEFINICIÓ D'ALUMNAT NESE

Un dels moments més importants i delicats en la relació orientador/centre i nosaltres —la família— ve determinat quan ens convoquen per tenir una reunió amb l'orientador i aquest ens comunica que el nostre fill té necessitats específiques de suport educatiu (NESE). Podríem definir els alumnes amb NESE com l'alumnat que necessita una atenció educativa personal que va més enllà de l'atenció ordinària, ja que s'han de tenir en compte les seves característiques cognitives, personals, conductuals, emocionals i socials, de manera individual. L'article 13 del Decret 67/2008, el qual parla d'atenció a la diversitat, considera l'alumnat NESE com aquell que requereix:

una intervenció educativa que transcendeix l'atenció ordinària, perquè presenten: a) Necessitats educatives especials derivades d'una discapacitat, de trastorns greus de conducta o emocionals, o de trastorns generalitzats de desenvolupament que requereixen, durant un període d'escolarització o durant tota l'escolarització, determinats suports i atencions educatives específiques. b) Dificultats específiques d'aprenentatge causades per trastorns de l'aprenentatge, trastorns per dèficit d'atenció amb hiperactivitat o sense i trastorns greus del llenguatge oral. c) Altes capacitats intel·lectuals. d) Un desfasament curricular de dos cursos o més per condicions personals greus de salut o derivades de factors socials, econòmics, culturals, geogràfics o ètnics. e) Una incorporació tardana al sistema educatiu.

És important saber diferenciar els diferents tipus d'alumnat NESE que podem trobar actualment a les escoles de les Illes Balears (Sánchez, 2019), ja que podrem evitar confusions terminològiques i pràctiques que poden tenir repercussions educatives negatives en els nostres fills, i que poden incidir significativament en el seu procés d'ensenyament-aprenentatge. D'altra banda, l'alumnat NESE està intrínsecament relacionat amb l'atenció a la diversitat, la qual es pot definir com: "El conjunto de diferencias individuales que coexisten en todo el

alumnado. Es decir, que hablamos de la heterogeneidad que existe en todas las aulas, debida a las diferencias en la capacidad intelectual, en el rendimiento académico, diferencias en los intereses y en el ritmo de aprendizaje, diferencias socio-culturales, lingüísticas y diferencias de género. Es decir, que todos somos diferentes" (López Ruiz, 2013, 218).

TIPUS D'ALUMNAT NESE

Parlar d'alumnat NESE entre el professorat a l'escola pública de les Illes Balears és endinsar-se en un maldecap educatiu ple d'acrònims (Sánchez, 2019). D'aquesta manera, l'alumnat NESE es pot dividir en:

- Alumnat amb necessitats educatives especials (NEE) derivades de discapacitats o trastorns greus de la conducta. Normalment sempre venen acompanyades d'un diagnòstic clínic i poden necessitar tant adaptacions curriculars significatives com no significatives. El seguiment va a càrrec de l'orientador. Dins la qualificació d'alumnat NEE es pot situar aquell alumnat que presenta: discapacitat intel·lectual (DI), que ve determinada per un quocient intel·lectual (QI) inferior a 70; discapacitat motòrica (DM), una alteració motriu que pot incidir en el rendiment acadèmic; discapacitat sensorial auditiva (DSA), una alteració auditiva que pot provocar problemes significatius en el desenvolupament de l'ensenyament-aprenentatge; discapacitat sensorial visual (DSV), una alteració del sistema visual; trastorn de l'espectre autista (TEA), un trastorn neurològic caracteritzat per problemes de raonament, comunicació i relació social, entre d'altres; trastorn emocional greu (TEG), un estat de descontentament o depressió que incidirà en les relacions socials i en l'aprenentatge; trastorn greu de conducta (TGC), una alteració conductual i inadaptació social continuada i intensa en el temps; trastorn del neurodesenvolupament (TN), que comporta problemes relacionats amb el sistema nerviós central, i, finalment, retard maduratiu (RM), un retard en el procés d'ensenyament-aprenentatge a l'etapa d'educació infantil que pot esdevenir una DI a primària.
- Alumnat amb dificultats específiques d'aprenentatge (DEA): alteracions en els processos d'ensenyament-aprenentatge. El seguiment va a càrrec de l'orientador. Dins la qualificació d'alumnat DEA podem situar l'alumnat que presenta: trastorn d'aprenentatge (TA); dificultats de lectoescriptura, discalculia, disortografia, disgrafia; trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat o sense (TDA/H), i trastorn greu del llenguatge (TGL), que és un trastorn que ve determinat per un desenvolupament desordenat, anormal i a vegades tardà del llenguatge. Normalment la valoració del TGL va associat a un diagnòstic per part d'un logopeda i, actualment, hi ha un debat a les Illes Balears per introduir aquesta dificultat educativa dins la categoria NEE.
- Alumnat amb altes capacitats intel·lectuals (ACI). Podem classificar-los en quatre tipus, segons les seves característiques: superdotació, talent, precocitat

o, simplement, alumnat estimulat. El seguiment també va a càrrec de l'orientador. Poden necessitar cert tipus d'estimulacions, com l'enriquiment curricular, mitjançant el pla individual d'altres capacitats intel·lectuals.

- Alumnat d'incorporació tardana (IT). Són els alumnes que venen d'altres països i s'incorporen tard al nostre sistema educatiu i desconeixen una de les dues llengües oficials de les nostres Illes. El seguiment va a càrrec del professor tècnic de serveis a la comunitat (PTSC). Poden necessitar adaptacions curriculars tant significatives com no significatives; a més, en alguns centres poden rebre el suport del PALIC (Pla d'acolliment lingüístic i cultural). El temps màxim que un alumne pot ser IT és de dos anys.
- Alumnat amb un desfasament curricular significatiu per condicions personals o història escolar (CP/HE). Ve determinat normalment per certes alteracions en els processos d'ensenyament-aprenentatge d'origen econòmic, social o familiar, o per alguna malaltia. Dins aquesta qualificació podem situar l'alumnat que presenta absentisme escolar (AE), rep atenció educativa domiciliària (AED) o atenció educativa hospitalària (AEH), que ha estat declarat en desemparament o tutela administrativa (DDTA), que pateix irregularitat en l'escolarització (IE), que pertany a una família desplaçada per motius laborals (FDML) i que és fill d'una família de temporers (FFT). Es poden desenvolupar adaptacions curriculars no significatives però, a vegades, el desfasament curricular arriba a ser tan gran que es requereix implementar adaptacions curriculars significatives. El seguiment va a càrrec del professor tècnic de serveis a la comunitat (PTSC).

EL PROCÉS D'IDENTIFICACIÓ/VALORACIÓ DE L'ALUMNAT NESE

Com a família, és molt important conèixer les diferents passes que l'orientador desenvoluparà per a la detecció i valoració de l'alumnat NESE; en el nostre cas, la detecció d'indicadors de problemàtiques educatives, socials o emocionals en els fills. És evident que tota aquesta informació és confidencial entre l'orientador i la família, i quedarà custodiada per l'orientador sota clau. A més, a causa de la informació sensible que maneja, l'orientador pot determinar quin tipus d'informació es traspasa i a qui. A partir de l'experiència pràctica, és important conèixer les diferents passes que cal desenvolupar per detectar l'alumnat NESE:

1. **Detecció d'indicadors i full de demanda d'intervenció.** La primera passa s'associa a la detecció d'indicadors per part del tutor dels nostres fills, el qual, a partir de l'aparició de dificultats significatives en l'ensenyament-aprenentatge a l'aula, les quals quedaran reflectides normalment a la butlleta de notes, s'encarregarà d'informar-ne l'orientador i emplenarà el full de demanda d'intervenció. És important manifestar que quan la demanda vengui per un servei concertat o privat, l'orientador com a responsable cercarà indicadors que validin el pronòstic d'aquest servei concertat o privat. En cas de no trobar-ne o que no siguin significatius, pot no acceptar la valoració externa.

- 2. Assabentament de la família.** Posteriorment, el tutor informará la família de l'aparició d'indicadors de problemes educatius a l'aula i de la voluntat de fer una avaluació psicopedagògica o intervenció socioeducativa, la qual dependrà de l'orientador o PTSC. És important manifestar que la tutora no és competent per determinar ni el tipus de valoració ni les proves que s'han d'aplicar ni molt manco qui ha de fer la valoració. En cas que les famílies hi estiguin d'acord, signaran el document.
- 3. Traspàs d'informació.** El tercer punt que ha de desenvolupar la família és l'autorització del traspàs d'informació entre l'orientador i altres professionals d'altres serveis públics o privats, sempre en cas de necessitat, ja que a vegades és important coordinar-se, per exemple amb sanitat o altres serveis externs com serveis socials, menors, fiscalia...
- 4. Avaluació psicopedagògica i social o intervenció socioeducativa.** En aquest punt, l'orientador valorarà amb diferents proves el nostre fill. Entre les proves més emprades podem destacar el WISC V, prova cognitiva per valorar el QIT (quocient intel·lectual total); o el SENA, prova emocional per detectar, entre altres, trastorns emocionals greus, a més de diferents proves de lectoescriptura. En cas de problemes d'índole social, cultural o familiar, ho farà el PTSC.
- 5. Derivació a sanitat.** En cas que apareguin indicadors significatius de problemes educatius a partir de les proves administrades, l'orientador pot requerir abans de concloure l'avaluació psicopedagògica un diagnòstic clínic que confirmi els indicadors de la seva valoració.
- 6. Valoració i informe de l'orientador.** Una vegada recollida tota la informació, l'orientador redactarà l'informe psicopedagògic i social o d'intervenció. L'informe psicopedagògic va associat a l'alumnat NEE i ACI, i l'informe d'intervenció, a l'alumnat DEA. El PTSC redactarà també el seu informe d'intervenció en l'alumnat IT i CP/HE i, una vegada tinguin els resultats, convocaran les famílies.
- 7. Signatura i incorporació dins l'alumnat NESE.** En aquesta nova reunió, s'exposarà a la família els resultats de la valoració i, si escau, s'incorporarà el nostre fill a l'alumnat NESE, mitjançant la conformitat com a família, la qual cosa quedarà reflectida en el document d'alta d'alumnat NESE. És important saber que la família pot demanar sempre una còpia de l'informe psicopedagògic o d'intervenció i, fins i tot, signar la disconformitat amb la valoració i, per tant, la no inclusió del fill com a alumnat NESE.
- 8. Dictamen d'escolarització, si escau.** El dictamen d'escolarització va lligat a l'informe psicopedagògic i social només per l'alumnat que presenta NEE o ACI. S'hi determina quin tipus de necessitats educatives especials presenta el fill i la modalitat d'escolarització que necessita, que, com a famílies, hem

de saber que pot ser ordinària, aula UEECO (unitat educativa específica en centre ordinari), aula ASCE (aula substitutòria centre especial) o CEE (centre d'educació especial), a més de l'opció de desenvolupar una combinació entre el centre ordinari i les altres aules. Novament, ens demanaran també que signem aquest document i manifestem la nostra conformitat o disconformitat amb el propi dictamen.

9. **GESTIB.** Una vegada desenvolupades totes les passes anteriors i signats tots els documents pertinents, l'orientador introduirà la informació de la valoració psicopedagògica i tota aquella informació rellevant a GestIB (Gestió Educativa de les Illes Balears), que és una plataforma educativa on queda recollida tota la informació oficial dels nostres fills, des de la informació de les seves notes fins al tipus d'escolarització o NESE que presenta, els suports que ha rebut o el tipus d'adaptacions curriculars que s'han desenvolupat, entre d'altres.
10. **Traspàs d'informació a l'equip de suport, tutors i equip educatiu.** Aquesta és la part més important de tota la valoració, i és que sense un traspàs efectiu de la informació a l'equip de suport, tutors i equip educatiu, tota la feina desenvolupada anteriorment pot quedar sense cap tipus d'efecte.
11. **Actuació.** És l'hora de dur a la pràctica les actuacions basades en tota la informació recollida pels professionals. De totes maneres, hem de pensar que el desenvolupament cognitiu, emocional i social del nostre fill és constant i que les actuacions han de tenir la flexibilitat oportuna per adaptar-se a aquest canvi; per tant, és habitual que es facin petites modificacions en les propostes metodològiques d'actuació per adaptar-nos a aquestes circumstàncies.
12. **Informe NESE.** Amb la finalitat que la família pugui fer el seguiment de les actuacions desenvolupades pel centre conforme a la valoració psicopedagògica de l'orientador, és important que el centre ens faciliti l'informe NESE del nostre fill, el qual reflectirà, a més del tipus de NESE, el tipus d'adaptacions curriculars, el nivell de competència curricular, el tipus de suport que rep i el seu seguiment, entre d'altres. I l'haurèm de seguir i signar cada tres mesos, si escau.
13. **Resultats.** Tota aquesta gran quantitat de professionals, recursos, temps i signatures tenen com a objectiu, primer de tot, dotar de transparència tota la tasca de detecció i valoració del nostre fill, no obstant la seva confidencialitat. Igualment es pretén donar tranquil·litat a la família, ja que no s'actua de manera improvisada i individual, sinó tot el contrari, amb un protocol col·lectiu i sempre amb el seguiment, coneixement i autorització de la família, amb la finalitat de poder atendre les característiques dels fills perquè puguin assolir els objectius i competències pròpies de cada etapa educativa i minimitzar el fracàs escolar.

LA RESPOSTA FAMILIAR DAVANT LES NESE

Podem associar bàsicament dos tipus de resposta familiar davant les NESE:

- **Collaborativa:** correspon a les famílies que accepten i aprecien la valoració de l'orientador, ja que són conscients de les problemàtiques educatives que tenen els seus fills, que normalment queden reflectides a les notes, i s'impliquen per donar una resposta professional a les seves necessitats al més aviat possible.
- **Negacionista:** la de les famílies que es posen automàticament a la defensiva, sobretot quan no són conscients de les problemàtiques educatives dels seus fills o no volen acceptar-les o veure-les. La comunicació, en aquest cas, pot ser molt difícil per la barreja de problemes educatius i sentiments familiars.

En l'àmbit familiar, és important saber que quan l'orientador ens comunica que el nostre fill té NESE, el que intenta és ajudar-nos professionalment detectant, prevenint o actuant davant les problemàtiques observades. El que no hem de fer mai és enfrontar-nos-hi com a professional educatiu, ja que perdrem un gran aliat per atendre les necessitats dels nostres fills. A més, serà el responsable de determinar els suports que rebran, determinar el tipus d'adaptacions curriculars i controlar que tota la comunitat educativa desenvolupi les seves orientacions i recomanacions educatives mitjançant l'assessorament del tutor i equip de suport, el qual ha de quedar reflectit a l'informe NESE.

Un altre aspecte també molt important que cal tenir en compte és la contaminació de la valoració per terceres persones, ja que és habitual, quan la família no està d'acord amb una valoració, que cerquin fonts externes, que a vegades sense mala intenció aconsellen sense tenir coneixement de causa o per desconeixement del món educatiu, la qual cosa pot condicionar la família de manera significativa amb falses expectatives i valoracions poc exactes. Mai no hem de fer cas de valoracions no qualificades i molt manco extreure-les d'Internet, ja que l'única cosa que faran és interferir i condicionar una bona valoració. Si volem una valoració externa, per urgència, força major, una llarga llista d'espera a l'escola o simplement per tenir una segona valoració professional, entre altres, hem de cercar professionals amb experiència i coneixement de l'àmbit educatiu i coordinar-nos amb l'escola, ja que entre tots podrem donar una resposta més bona a les necessitats del nostre fill com a alumne amb NESE. En aquest sentit, és important que hi hagi indicadors significatius de problemes educatius/curriculars, ja que és habitual veure valoracions externes que passen multitud de proves i reclamen l'alta de l'alumnat com a NESE i el desenvolupament de mesures de suport sense que hi hagi cap afectació educativa/curricular a l'escola ni incidència a les notes.

D'altra banda, és important també saber que, si la família no vol que el seu fill sigui catalogat com a NESE, ho pot comunicar a l'orientador i signar un document de disconformitat i l'orientador no actuarà, en principi, ja que preval sempre la salut del menor.

L'EQUIP DE SUPORT PER ATENDRE L'ALUMNAT NESE

Un altre dels conceptes que hem d'incorporar les famílies, una vegada s'ha donat d'alta el nostre fill com a alumne NESE, és el del suport professional. Com a família hem de saber que aquests suports fan referència a l'acompanyament, estimulació i ajuda del nostre fill per diferents professionals educatius; per tant, és important conèixer de quins professionals disposa el centre, dins l'equip de suport:

- **Mestre en pedagogia terapèutica (PT).** El seu objectiu és millorar l'adquisició dels objectius i competències bàsiques de cada etapa educativa —en el nostre cas, de l'alumnat NESE— i actuar davant les dificultats d'aprenentatge que puguin aparèixer. Entre les seves funcions podem destacar (GOIB, sense data):
 - Treballar conjuntament amb l'equip docent per oferir entorns educatius i activitats d'aula que afavoreixin l'aprenentatge de tots els alumnes (organització d'activitats d'aula-ambients).
 - Coordinar i dur a terme juntament amb el tutor les mesures d'adaptació acordades i aplicades per tot l'equip docent.
 - Intervenir amb els alumnes dins el grup-classe amb aquelles estratègies metodològiques i organitzatives que permeten l'escolarització normalitzada: agrupaments heterogenis, desdoblaments, racons i tallers, ambients de treball, treball cooperatiu, i d'altres que afavoreixin la inclusió de l'alumnat.
 - Intervenir directament i conjuntament amb els altres docents per afavorir la participació de les famílies i la seva implicació en les actuacions educatives amb els seus fills.
 - Aportar documents, materials i experiències sobre l'atenció a la diversitat i contribuir a la identificació de necessitats i coordinació d'activitats formatives.
- **Mestre d'audició i llenguatge (AL).** El seu objectiu és millorar la competència comunicativa i lingüística de l'alumnat NESE i actuar davant les dificultats d'aprenentatge que puguin aparèixer. Entre les seves funcions podem destacar (GOIB, sense data):
 - Contribuir en la planificació i posada en pràctica de les mesures d'avaluació per determinar el nivell de competència comunicativa i lingüística i les necessitats educatives dels alumnes de l'aula.
 - Aportar les mesures, materials i estratègies adients per incloure a les activitats d'aula les actuacions necessàries derivades de l'avaluació psicopedagògica referents a comunicació i llenguatge.
 - Treballar conjuntament amb l'equip docent per oferir entorns educatius i activitats d'aula que afavoreixin l'aprenentatge de comunicació i llenguatge de tots els alumnes, aportant estratègies d'organització d'activitats d'aula.
 - Coordinar i dur a terme, juntament amb el tutor, les mesures d'adaptació acordades i aplicades per tot l'equip docent.

- Intervenir amb els alumnes dins el grup-classe amb aquelles estratègies metodològiques i organitzatives que permeten l'escolarització normalitzada: agrupaments heterogenis, desdoblaments, racons i tallers, ambients de treball, treball cooperatiu, i d'altres que afavoreixin la inclusió de l'alumnat.
- **Mestre d'atenció a la diversitat (AD).** Figura professional que cal eliminar als centres, no obstant la seva gran importància per atendre l'alumnat NESE. El seu objectiu és desenvolupar l'atenció a la diversitat del centre educatiu.
- **Auxiliar tècnic educatiu (ATE).** El seu objectiu (BOIB, 2021) és millorar l'atenció de l'alumnat que presenta una manca d'autonomia de manera significativa, sempre sota la responsabilitat del personal docent. El suport ATE va associat a l'alumnat que presenta NEE. Els ATE actuen per millorar, entre d'altres:
 - El desplaçament del seus alumnes.
 - L'autonomia a l'hora de menjar.
 - El seguiment d'unes ordres i normes de comportament i seguretat.
 - El control d'esfínters.
 - La medicació.
 - La higiene personal.
 - El control de comportaments que subestimen el perill, com conductes escapistes.
- **Unitat volant d'atenció a la integració (UVAI).** És un servei extern itinerant que té com a objectiu millorar l'atenció, assessorar i donar una resposta professional a l'alumnat NESE que presenti (GOIB, 2021):
 - Discapacitat sensorial auditiva (DSA).
 - Discapacitat intel·lectual per alteracions cromosòmiques o per malalties rares.
 - Discapacitat motòrica que requereix suport a l'autonomia i a l'aprenentatge, als sistemes augmentatius i alternatius de la comunicació, d'accés a l'ordinador i a l'entorn escolar (UVAT).
 - Trastorn de l'espectre autista (TEA).

És important que les famílies reclamem l'especialista adequat a les necessitats del nostre fill amb NESE, ja que hi ha centres educatius que reparteixen els suports per cicles o cursos escolars i no per necessitats, és a dir, podem trobar PT fent suport d'AL, quan no estan formats en aquesta matèria i viceversa.

ELS REFORÇOS I LES ADAPTACIONS CURRICULARS

A causa de la complexitat del tema, farem només una introducció dels tipus de reforços i adaptacions que es poden desenvolupar al centre educatiu, diferenciant bàsicament dues mesures de suport: les mesures ordinàries i les mesures específiques:

- Mesures ordinàries de suport. Són les adaptacions del currículum que no afecten significativament ni els objectius ni les competències de coneixement que el nostre fill ha d'aprendre en cada etapa educativa. Aquestes mesures venen determinades per reforços (RE), adaptacions curriculars no significatives (ACNS) i adaptacions d'accés (ACA). D'aquesta manera i segons el BOIB (2011):

“Són mesures ordinàries de suport les estratègies organitzatives i metodològiques que possibiliten l'adequació del currículum al context sociocultural del centre i a les característiques dels alumnes, amb l'objectiu d'eliminar barreres a l'aprenentatge i fomentar la participació”.

- Mesures específiques de suport. Són les adaptacions del currículum que sí que afecten significativament els objectius i les competències de coneixement que el nostre fill ha d'aprendre en cada etapa educativa; per tant, poden incidir en la seva promoció o titulació. Un exemple de mesura específica de suport és la repetició. D'aquesta manera, les mesures específiques de suport venen determinades per les adaptacions curriculars significatives (ACS), sempre que hi hagi un desfasament curricular de dos o més cursos. Segons el Decret d'atenció a la diversitat, article 11:

“3. Les adaptacions curriculars significatives es poden aplicar als alumnes amb necessitats educatives especials a l'educació infantil i a l'educació bàsica.

4. A l'educació bàsica també es poden aplicar adaptacions curriculars significatives, de manera temporal, als alumnes d'incorporació tardana en cas que desconeguin les dues llengües oficials, o als alumnes amb un desfasament curricular de dos cursos o més i un nivell de competència que no els permeti assolir els objectius de l'etapa”.

Un altre aspecte molt important que cal tenir en compte és que no podem passar d'un ensenyament-aprenentatge sense mesures de suport a desenvolupar mesures específiques de suport, ja que voldria dir que no s'ha fet el seguiment de l'evolució curricular ni de les dificultats educatives del nostre fill correctament, ni tampoc les mesures no s'han aplicat esglaonadament.

D'aquesta manera, el centre educatiu, en general, intentarà desenvolupar el currículum educatiu sense cap tipus de mesura ordinària o específica de suport. Només quan el nin ho necessiti i sempre a partir de les seves característiques i dificultats, podrà desenvolupar mesures ordinàries de suport, les quals venen determinades en un primer moment pels reforços educatius (RE). D'altra banda, si aquestes necessitats educatives i dificultats perduren i no es poden minimitzar mitjançant els RE, el tutor farà valorar l'alumne presentant una demanda d'intervenció a l'orientador, sempre amb el consentiment familiar, amb la finalitat d'incorporar-lo a l'alumnat NESE. D'aquesta manera, es començaran a desenvolupar ACNS/ACA, que són una mena de reforços

de l'alumnat NESE, acompanyats, si escau, de suport professional, com per exemple: PT, AL, AD, ATE...

Només quan hi hagi un desfasament curricular significatiu de més de dos anys, és a dir, que el nivell de competència curricular estigui dos cursos o més per sota, es podran desenvolupar mesures específiques de suport, com ara les adaptacions curriculars significatives (ACS), sempre amb la supervisió de l'orientador i consentiment familiar.

EL DOCUMENT INDIVIDUAL NESE

Un altre aspecte molt important com a família és fer el seguiment curricular del nostre fill quant a NESE, és a dir, conèixer el grau d'assoliment del currículum mitjançant les programacions, quin nivell de competència curricular (NCC) té, quin tipus de suport professional rep, en quines assignatures li fan adaptacions i de quin tipus. En definitiva, conèixer tot el procés de suport educatiu que rep el nostre fill, curs per curs. Amb aquest motiu es desenvolupa el document individual NESE. A continuació n'enumerarem les parts més importants:

- 1. Dades de l'alumnat.** Aquí apareixen dades personals com el nom complet, edat, curs... Un ítem que han afegit molts de centres és el del nivell de competència curricular (NCC), ja que és molt important i determinarà el tipus d'adaptacions que s'han de desenvolupar.
- 2. Tipus de NESE.** Aquest ítem indica el tipus de NESE que és actualment el nostre fill, una vegada valorat per l'orientador.
- 3. Estils d'aprenentatge.** Segons Solé (2011), fan referència a les estratègies que adopten els estudiants durant els processos d'aprenentatge.
- 4. Dificultats i necessitats de l'alumnat.** Aquí quedarien definides les dificultats i necessitats detectades en la valoració.
- 5. Suports.** Es determinarà quin tipus de suport professional necessita el nostre fill: PT, AL, ATE, Físio, UVAI...
- 6. Tipus d'adaptacions curriculars.** Ha de quedar reflectit al document en quines assignatures rep l'adaptació i el tipus, de manera general. En cas de desenvolupar una ACNS, és important que s'especifiqui si l'adaptació té en compte el format, el contingut, la metodologia, el temps o material i recursos. En cas d'ACS, s'ha d'ajuntar la programació (BOIB, 2011) i determinar si es van assolint o no els objectius proposats.
- 7. Signatura.** Del tutor, equip de suport, orientador en cas d'ACS o intervenció, PTSC en cas d'intervenció, direcció i família.
- 8. Revisió.** Cada tres mesos hem de signar novament el document si hi ha canvis significatius.

BEQUES NESE

És important manifestar que les famílies, a més dels suports professionals que podem rebre a l'escola i les ajudes per material, transport i menjador, podem sol·licitar, a més, ajudes externes amb professionals externs a l'escola per desenvolupar programes com la reeducació pedagògica o logopèdica mitjançant les beques NESE, sempre que el nostre fill estigui classificat com a NEE, TDA/H, TGL o ACI.¹ És important que en revisem cada convocatòria, perquè els requisits canvien any rere any:

- **Reeducació pedagògica.** Fa referència a la intervenció psicopedagògica professional orientada a l'alumnat que té dificultats d'aprenentatge associades a algun trastorn específic (Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2021) com per exemple TEA, TEG, TGC, TDA/H, TGL o TN, o discapacitats com DI, DSV, DSA, DM, RM o en el cas de les altes capacitats (ACI), el foment de l'enriquiment curricular. Té com a objectiu, entre altres, estimular el desenvolupament cognitiu en àrees com la comprensió, el raonament, la memòria, la velocitat de processament..., tenint en compte les característiques emocionals, socials, conductuals i culturals de l'alumnat NESE, les quals estan intrínsecament relacionades amb l'ensenyament-aprenentatge. Els professionals més adequats per desenvolupar la reeducació pedagògica són, normalment, els pedagogs.
- **Reeducació del llenguatge.** Ve determinada per la intervenció lingüística professional orientada a l'alumnat que té dificultats en el llenguatge (Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2021). Té com a objectiu principal estimular el desenvolupament dels processos de comprensió i producció del llenguatge, a més d'atendre els components lingüístics: fonètic, fonològic, lèxic, semàntic, morfològic, sintàctic i pragmàtic (Aparici i Noguera, 2012). Els professionals més adequats per desenvolupar la reeducació del llenguatge són normalment els logopedes.

Altres aspectes a tenir en compte amb les reeducacions:

1. En queden exclosos els programes de tenen com a objectiu, únicament, el reforç escolar.
2. Les beques de reeducació han de dur una memòria explicativa de les actuacions i objectius que es vol aconseguir, amb la durada i nombre d'hores setmanals necessàries, a més del cost mensual. Recomanam, per tenir la certesa que la formació la duguin a terme professionals de l'àmbit educatiu que ofereixin seguretat a la família i a qui puguem exigir un mínim de responsabilitat, que la memòria vagi sempre signada per un professional amb el número de col·legiat.

1. Vegeu la convocatòria de 2021. <https://www.infosubvenciones.es/bdnstrans/GE/es/convocatoria/776042/document/604536>

3. Les beques de reeducació han d'anar acompanyades sempre d'un informe de l'orientador.
4. El reeducador pedagògic o logopèdic ha d'emplenar, signar i segellar també part de la beca NESE del nostre fill, on posarà el tipus de reeducació que necessita i quantia pressupostària mensual; per tant, és important que la família hagi contactat prèviament amb aquests professionals.
5. Per evitar l'intrusisme professional, actualment es demana un certificat de qualificació i formació en què es manifesta que el professional responsable la reeducació té la formació i experiència necessàries per dur a terme la seva labor professional.

CONCLUSIONS

Un dels conceptes més emprats a l'escola quan hi ha dificultats d'aprenentatge de caire educatiu i de vital importància per la seva repercussió en l'àmbit familiar, social i educatiu, és el d'alumnat NESE, acrònim de necessitats específiques de suport educatiu. Els alumnes amb NESE es poden definir com l'alumnat que necessita una atenció educativa personal que va més enllà de l'atenció ordinària, ja que s'han de tenir en compte les seves característiques cognitives, personals, conductuals, emocionals i socials, de manera individual.

La seva valoració, a l'escola, ve donada per l'orientador, el qual haurà de seguir les passes següents: detecció d'indicadors i full de demanda d'intervenció, assabentament de la família, traspàs d'informació, avaluació psicopedagògica i social o intervenció socioeducativa, derivació a sanitat, valoració i informe, signatura i incorporació dins l'alumnat NESE, dictamen d'escolarització, si escau, GestIB, traspàs d'informació a l'equip de suport, tutors i equip educatiu, actuació, informe NESE i resultats. Posteriorment, es comunicarà els resultats a la família, la qual pot reaccionar bàsicament de dues maneres: col·laborativa o negacionista. En cas d'acceptació, s'introduirà el nostre fill com a alumne NESE i podrem optar a ajudes externes mitjançant beques per a reeducació pedagògica o reeducació del llenguatge, si escau.

En definitiva, se'ns obri un nou món educatiu, el de l'atenció a la diversitat, que, no obstant la seva dificultat, és de vital importància per poder ajudar als nostres fills a assolir els continguts curriculars de cada etapa educativa sense que deixin de ser nins, feliços i contents en una escola que els entén, els acompanya i els ajuda, en cas de necessitat.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Aparici Aznar, M. i Noguera Llopart, E. (2012). Adquisició i avaluació del llenguatge. Universitat Oberta de Catalunya. Recuperat de <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/bitstream/10609/68745/1/Adquisici%C3%B3%20i%20avaluaci%C3%B3%20del%20llenguatge.pdf>.

BOIB núm. 83, de 14 de juny (2008). Decret 67/2008, de 6 de juny, pel qual s'estableix l'Ordenació General dels Ensenyaments de l'Educació Infantil, l'Educació Primària i l'Educació Secundària Obligatoria a les Illes Balears.

BOIB núm. 67, de 5 de maig (2011). Decret 39/2011, de 29 d'abril, pel qual es regula l'atenció a la diversitat i l'orientació educativa als centres educatius no universitaris sostinguts amb fons públics. Recuperat de <http://boib.caib.es/pdf/2011067/mp7.pdf>.

BOIB núm. 94, de 15 de juliol (2021). Resolució del secretari general de la Conselleria d'Educació i Formació Professional de 8 de juliol de 2021 per la qual es convoca un concurs per constituir una borsa de personal laboral no permanent de la categoria professional d'auxiliar tècnic educatiu de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears per dur a terme treballs ocasionals o urgents, o cobrir llocs de treball per interinitat, a les illes de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera.

GOIB (Sense data). *L'equip de suport. Organitzacions i funcions*. Conselleria d'Educació i Universitat. Direcció General d'Innovació i Comunitat Educativa.

GOIB (2021). *Instruccions sobre les unitats volants d'atenció a la inclusió educativa i la unitat volant d'ajuts tècnics als centres educatius del curs 2021-2022*. Conselleria d'Educació i Formació Professional. Direcció General Primera Infància, Innovació i Comunitat Educativa. Recuperat de https://www.caib.es/sites/diversitat/ca/uvai_0/archivopub.do?ctrl=MCRST4325Z1365998&id=365998.

López Ruiz, E. (2013). La atención a la diversidad en la futura LOMCE. Investigación e innovación educativa al servicio de instituciones y comunidades globales, plurales y diversas. *Actas del XVI Congreso Nacional / II Internacional. Modelos de Investigación Educativa de la Asociación Interuniversitaria de Investigación Pedagógica (AIDIPE)*. Universitat d'Alacant, Pp. 218-224.

Ministerio de Educación y Formación Profesional (2021). Resolución de la Secretaría de Estado de Educación, por la que se convocan ayudas para alumnos con necesidad específica de apoyo educativo para el curso académico 2021-2022. Recuperat de <https://www.infosubvenciones.es/bdnstrans/GE/es/convocatoria/776042/document/604536>.

Sánchez Llull, D. (2019). Introducció a l'orientació educativa de les Illes Balears i els seus reptes. *Revista Catalana de Pedagogia*, 15, 177-196.

Solé i Salas, L (2011). *Estils d'aprenentatge i rendiment acadèmic. Un estudi sobre alumnat de la diplomatura de Mestre de la Universitat de Vic. Treball de recerca. Departament d'Expressions Artístiques, Motricitat Humana i Esport. Facultat d'Educació. Universitat de Vic.*

